1

Op een vroege avond in september 1974 landde er een tweemotorig vliegtuigje op een secundaire landingsbaan van Aeroporto de Congonhas in São Paulo. Het zwart met zilverkleurige toestel minderde vaart, nam een afslag en taxiede naar een hangar waar een limousine wachtte. Drie mannen, van wie er één witte kleding droeg, stapten over van het vliegtuig in de limousine en reden van Congonhas naar de witte wolkenkrabbers in het centrum van São Paulo. Zo'n twintig minuten later stopte de limousine op de Avenida Ipiranga voor Sakai, een Japans restaurant dat eruitzag als een tempel.

De drie mannen liepen naast elkaar de grote roodgelakte hal van Sakai binnen. Twee van hen waren potig, droegen een donker pak en zagen er agressief uit. Tussen deze blonde en zwartharige man in liep de derde man, slanker en ouder dan zij en van zijn hoed tot aan zijn schoenen in het wit gekleed, met als enig kleuraccent een citroengele das. Hij droeg witte handschoenen en een dikke bruine aktetas, die aan zijn hand heen en weer zwaaide. Hij floot een deuntje en leek met genoegen om zich heen te kijken.

Het meisje van de garderobe droeg een kimono en maakte met een charmante glimlach een buiginkje voor hen. Ze nam de hoed van de man in het wit aan en stak haar hand uit naar

zijn aktetas, maar hij wendde zich van haar af en richtte zich tot een magere jonge Japanner in smoking, die glimlachend op hem afkwam.

'Mijn naam is Aspiazu,' zei hij in het Portugees, dat door zijn lichte Duitse accent een enigszins barse ondertoon kreeg. 'Er is een privévertrek voor me gereserveerd.' Hij leek begin zestig te zijn en had kortgeknipt grijs haar, levendige, opgewekte bruine ogen en een keurig grijs potloodsnorretje.

'Ah, *Senhor* Aspiazu!' riep de Japanner, die het Portugees weer met een heel ander accent uitsprak. 'Alles is in gereedheid gebracht voor uw gezelschap. Loopt u maar mee de trap op. Ik weet zeker dat het vertrek naar uw zin zal zijn.'

'Ik heb het nu al naar mijn zin,' zei de man in het wit glimlachend. 'Het is plezierig om weer in São Paulo te zijn.'

'Woont u buiten de stad?'

De man in het wit, die achter de blonde man aan de trap op liep, knikte en zuchtte. 'Ja,' antwoordde hij droogjes. 'Dat kun je wel zeggen, ja.'

De zwartharige man liep achter hem de trap op.

Het rijtje werd gesloten door de Japanner. 'De eerste deur rechts,' riep hij naar boven. 'Wilt u alstublieft uw schoenen uittrekken voordat u naar binnen gaat?'

De blonde man bukte om door een achthoekige opening in de muur te turen. Hij leunde met zijn hand tegen een deurpost, bewoog zijn hak in de richting van zijn achterwerk en trok de schoen van zijn voet. De man in het wit zette een voet naar voren en de zwartharige man hurkte op de vloerbedekking om een goudkleurige gesp aan de zijkant van de witte schoen los te maken. De blonde man had inmiddels zijn beide schoenen aan de kant gezet. Hij maakte een deur met verfijnd houtsnijwerk open en verdween in het lichtgroene vertrek erachter.

De Japanner schopte behendig zijn nette instappers uit. 'Ons mooiste vertrek, Senhor Aspiazu,' zei hij. 'Heel aangenaam.'

‘Ik geloof u.’ De man in het wit drukte zijn gehandschoende vingertoppen tegen een deurpost en keek toe terwijl zijn tweede schoen werd uitgetrokken.

‘En ons Keizerlijk Menu voor zeven personen, met bier in plaats van sake, gevolgd door cognac en sigaren.’

De blonde man kwam in de deuropening staan. Hij had kleine witte littekens op zijn gezicht en hij miste een oorlel. Hij knikte en stapte achteruit. De man in het wit, die opeens méér dan een normale hakhoogte kleiner was geworden, liep de kamer in. De Japanner kwam achter hem aan.

Het rook aangenaam in de kamer, een kalm, rechthoekig vertrek met zijden wandbekleding in dezelfde matte lichtgroene tint als de tatami’s op de vloer. In het midden stond een rechthoekige zwarte tafel met aan drie kanten bamboe rugleuningen, voorzien van bruin-wit gedessineerde kussens. De lage tafel was gedekt met witte borden en kopjes: drie couverts en bamboeleuningen aan elk van de lange zijden en één couvert en leuning aan het hoofd. Onder de tafel was een ondiepe ruimte voor de benen, kleiner dan het tafeloppervlak. Tegen de wand aan de rechterkant van de kamer stond nog een lage zwarte tafel, maar deze had twee elektrische kookplaten in het blad. De wand ertegenover bestond uit zwart omlijste *shoji*-schermen van wit papier.

‘Meer dan genoeg ruimte voor zeven personen,’ zei de Japanner met een armgebaar naar de tafel in het midden. ‘De meisjes die u zullen bedienen zijn de beste én de mooiste die we hebben.’ Hij glimlachte en trok zijn wenkbrauwen op.

De man in het wit wees naar de shoji-schermen en vroeg: ‘Wat is daarachter?’

‘Een ander privévertrek, senhor.’

‘Wordt het vanavond gebruikt?’

‘Het is niet gereserveerd, maar misschien wil een groepje er straks gebruik van maken.’

‘Dan reserveer ik het.’ De man in het wit gebaarde naar de blonde man dat hij de schermen moest openschuiven.

De Japanner keek naar de blonde man en daarna weer naar de man in het wit. 'Het is een kamer voor zes personen,' zei hij onzeker. 'Soms acht.'

'Ik begrijp het.' De man in het wit liep naar de andere kant van de kamer. 'Ik betaal wel acht couverts erbij.' Hij bukte zich en bestudeerde de kookplaten in de tafel. Zijn dikke aktetas streek over zijn broekspijp.

De blonde man schoof de schermen uit elkaar. De Japanner haastte zich naar hem toe om hem te helpen, of om te voorkomen dat hij de schermen zou beschadigen. De kamer erachter was een gespiegelde versie van het eerste vertrek, maar het lichtpaneel aan het plafond brandde niet en de tafel eronder was gedekt voor zes personen, twee couverts aan elke lange zijde en één aan elk hoofd. De man in het wit had zich omgedraaid om een blik in de kamer te werpen. De Japanner stond aan de andere kant van het vertrek en glimlachte naar hem, duidelijk niet op zijn gemak.

'Ik zal ze alleen in rekening brengen als er iemand om de kamer vraagt,' zei hij, 'en dan nog alleen het verschil tussen de prijzen beneden en de prijzen hier boven.'

De man in het wit keek verrast naar hem. 'Dat is aardig,' zei hij. 'Dank u wel.'

'Mag ik even storen?' vroeg de zwartharige man aan de Japanner. Hij stond vlak bij de deur. Zijn donkere pak was gekreukt en zijn getaande ronde gezicht glom van het zweet. 'Kunnen we die op de een of andere manier dichtmaken?' Hij wees op de achthoekige muuropening achter hem en sprak Portugees met een Braziliaans accent.

'Die is voor de meisjes,' legde de Japanner op optimistische toon uit. 'Om te kijken of u aan de volgende gang toe bent.'

'Het geeft niet,' zei de man in het wit tegen de zwartharige man. 'Jullie staan toch in de gang.'

De zwartharige man zei: 'Ik dacht dat hij misschien…' Hij haalde verontschuldigend zijn schouders op.

'Alles voldoet aan mijn wensen,' zei de man in het wit

tegen de Japanner. ‘Mijn gasten arriveren om acht uur en…’

‘Ik begeleid hen wel naar boven.’

‘Dat hoeft niet, een van mijn mannen wacht hen beneden op. En na het eten gaan we hier vergaderen.’

‘U kunt tot drie uur blijven, als u dat wilt.’

‘Ik hoop dat dat niet nodig is! Een uur zou voldoende moeten zijn. Wilt u me nu alstublieft een glas Dubonnet brengen? Met ijs en een stukje citroenschil.’

‘Ja, senhor.’ De Japanner boog.

‘En kunnen we misschien wat meer licht krijgen? Ik wil tijdens het wachten lezen.’

‘Het spijt me, senhor, meer licht hebben we hier niet.’

‘Dan red ik me wel. Dank u.’

‘Nee, ú bedankt, Senhor Aspiazu.’ De Japanner maakte weer een buiging voor hem. Hij boog iets minder diep voor de blonde man en boog nauwelijks voor de zwartharige man voordat hij vlug de kamer verliet.

De zwartharige man deed de deur dicht en ging er met zijn gezicht naartoe staan. Hij hief zijn armen boven zijn hoofd, boog zijn vingers en zette zijn vingertoppen boven op de deurpost, alsof hij daar op een keyboard ging spelen. Hij bewoog zijn handen langzaam verder uit elkaar.

De man in het wit ging met zijn rug naar de muuropening staan, terwijl de blonde man naar de rugleuning aan het uiteinde van de tafel liep en daar op zijn hurken ging zitten. Hij drukte op de bruin-witte kussens en tilde ze uit hun bamboe frame. Nadat hij ze opzij had gelegd, inspecteerde hij het frame. Hij draaide het om, bekeek de onderkant en legde het bij de kussens. Daarna bevoelde hij alle tatami’s rond het uiteinde van de tafel. Zijn handen dwaalden met gespreide vingers over het gevlochten gras en drukten zachtjes.

Hij ging op zijn knieën zitten en stak zijn blonde hoofd onder de tafel om de beenruimte te inspecteren. Hij bukte zich nog verder, draaide zijn hoofd en liet zijn blauwe oog van links naar rechts over de onderkant van de tafel dwalen.

Nadat hij onder de tafel vandaan was gekomen, pakte hij het bamboe frame. Hij legde de twee kussens er weer in en zette het zo neer dat iemand makkelijk aan de tafel kon plaatsnemen. Hij stond op en bleef achter de rugleuning staan wachten.

De man in het wit kwam naar hem toe en knoopte zijn jasje open. Nadat hij zijn aktetas op de grond had gezet, draaide hij zich en liet hij zich voorzichtig zakken. Zijn handen vonden de armleuningen van het frame en hij vouwde zijn benen in de beenruimte onder de tafel.

De blonde man bukte zich en schoof de rugleuning zo aan dat die weer recht tegenover de tafel stond.

'Danke,' zei de man in het wit.

'Bitte,' zei de blonde man, die met zijn rug tegen de muuropening ging staan.

De man in het wit trok een handschoen uit en keek goedkeurend naar de tafel voor hem. De zwartharige man controleerde met langzame, zijwaartse passen en met zijn armen boven zijn hoofd de opening tussen de twee kamers. Met zijn vingers voelde hij over de bovenkant van een uitstekende zwarte latei.

Er klonk een zachte klop. De blonde man liep naar de deur en de zwartharige man draaide zich om en liet zijn armen zakken. De blonde man luisterde en maakte de deur open voor een serveerster in een roze kimono, die met gebogen hoofd binnenkwam en een dienblaadje met een tinkelend glas bij zich had. Haar zachte witte voetbedekking schoof fluisterend over de tatami.

'Ah!' riep de man in het wit vergenoegd uit. Hij vouwde zijn handschoenen op. Zijn enthousiaste blik verflauwde toen de serveerster, een vrouw met een plat gezicht, naast hem op haar knieën ging zitten en het servet en de eetstokjes van zijn bord pakte. 'Hoe heet je, liefje?' vroeg hij op geforceerd jolige toon.

'Tsuruko, senhor.' De serveerster legde een papieren onderzettertje neer.

'Tsuruko!' Met grote ogen en getuite lippen keek de man naar de blonde man en de zwartharige man, alsof ze alle drie versteld stonden van een indrukwekkende onthulling.

De serveerster, die het drankje had neergezet, stond op en liep achterwaarts weg.

'Tsuruko, tot mijn gasten komen wil ik niet gestoord worden.'

'Ja, senhor.' Ze draaide zich om en haastte zich met haar knieën dicht bij elkaar de kamer uit.

De blonde man deed de deur dicht en ging weer op zijn plek voor de muuropening staan. De zwartharige man draaide zich om en hief zijn handen weer op naar de latei.

'Tsu-ru-ko,' zei de man in het wit, terwijl hij zijn aktetas dichter naar zich toe trok. In het Duits vervolgde hij: 'Als zij een van de mooie serveersters is, vraag ik me af hoe de lelijke eruitzien.'

De blonde man lachte knorrend.

De man in het wit schoof met zijn vingers de sluiting van zijn aktetas open en duwde het deksel zo ver omhoog dat het open bleef staan. Hij stopte zijn opgevouwen handschoenen in een hoekje en bladerde door diverse papieren en lichtbruine enveloppen. Uiteindelijk haalde hij er een dun blad tussenuit, dat hij naast zijn bord op de tafel legde. Het was *The Lancet*, het Britse medische tijdschrift. Hij liet zijn blik over het omslag dwalen en pakte uit zijn borstzak een versleten, verschoten brillenkoker met halve kruissteek, waaruit hij een bril met een zwart montuur haalde. Hij zette de bril op, stopte de koker weer in zijn borstzak en streek met de zijkant van zijn vingers over zijn potloodsnorretje. Zijn kleine handen waren roze en schoon en zagen er jong uit. Uit zijn binnenzak haalde hij een gouden sigarettenkoker, waarop een lange inscriptie in schuinschrift was gegraveerd.

De blonde man stond nog steeds voor de muuropening. De zwartharige man onderzocht de wanden, de vloer, de serveertafel en de rugleuningen. Hij schoof een van de middelste

couverts opzij en legde zijn zakdoek op de tafel. Daar ging hij op staan, waarna hij met een schroevendraaier de chromen rand van het lichtpaneel boven zijn hoofd losschroefde.

De man in het wit las *The Lancet* en nam af en toe een slokje van zijn Dubonnet. Hij rookte een sigaret en zoog de lucht met opzet door een spleetje tussen zijn tanden naar binnen. Af en toe leek hij verbaasd te zijn door wat hij las. Eén keer riep hij in het Engels uit: 'Dat hebt u helemaal mis, meneer!'

De gasten arriveerden allemaal binnen een tijdsbestek van vier minuten. De eerste kwam binnen om drie minuten voor acht, de laatste om één minuut over acht, en zonder uitzondering wilden ze bij de garderobe wel hun hoed, maar niet hun aktetas afgeven. Zodra ze zich tussen de wachtende groepjes en de stellen door een weg naar de Japanner in de smoking hadden gebaand, werden ze hoffelijk doorverwezen naar de blonde man onderaan de trap. Er werden wat woorden gewisseld en daarna werd iedere gast mee naar boven geleid, waar de zwartharige man naar het rijtje schoenen naast de openstaande deur wees.

Zes goedgeklede, Noord-Europese witte zakenlieden van halverwege de vijftig knikten op kousenvoeten beleefd naar elkaar en stelden zich met een buiginkje in het Portugees of het Spaans aan de man in het wit voor.

'Ignacio Carreras, dokter. Ik vind het een eer om u te ontmoeten.'

'Aangenaam. Ik kan niet overeind komen, ik zit hier vast. Dit is José de Lima uit Rio. Ignacio Carreras uit Buenos Aires.'

'Dag dokter, mijn naam is Jorge Ramos.'

'Beste vriend! Ik beschouwde je broer als mijn rechterhand. Vergeef me dat ik blijf zitten, ik kan hier niet uit. Ignacio Carreras uit Buenos Aires, José de Lima uit Rio. Jorge Ramos woont hier, in Paulo.'

Twee van de gasten waren oude vrienden en vonden het leuk om elkaar weer te zien. 'In Santiago! Waar heb jij uitgehangen?'

'In Rio!'

Een volgende gast wilde met zijn hakken klikken toen hij zich voorstelde, maar dat mislukte op kousenvoeten. 'Antônio Paz, Porto Alegre.'

Ze lieten zich aan weerszijden van de tafel op de vloer zakken en maakten kreunend grapjes over hun onhandigheid. Terwijl ze aan de tafel plaatsnamen, hielden ze hun documentenmappen en aktetassen dicht bij zich. Ze sloegen hun servetten open en bestelden drankjes bij een knappe jonge serveerster die elegant naast hen op haar knieën ging zitten. Tsuruko, de serveerster met het platte gezicht, zette voor iedere man een dampend, opgerold waslapje neer. De man in het wit en zijn gasten wreven waarderend hun handen schoon en veegden hun mond af.

Het leek erop dat ze daarbij ook het Portugees en het Spaans wegveegden, want er kwamen Duitse woorden tevoorschijn. Er werden Duitse namen uitgewisseld.

'Ja, ik weet wie je bent. Jij hebt toch onder Stangl gediend? In Treblinka?'

'Zei je nu "Farnbach"? Mijn vrouw is een Farnbach, uit Langen, vlak bij Frankfurt.'

De drankjes werden geserveerd, vergezeld van bordjes waarop amuses als babygarnalen en gebraden gehaktballetjes lagen. De man in het wit deed voor hoe de eetstokjes moesten worden gebruikt. De gasten die er bekend mee waren gaven uitleg aan de mannen die er voor het eerst mee aten.

'Geef me in vredesnaam een vork!'

'Nee, nee!' zei de man in het wit lachend tegen de knappe jonge serveerster. 'We leren het hem wel! Hij moet het leren!'

Dit meisje heette Mori. Het meisje in de eenvoudige kimono, dat bij de serveertafel borden en afgedekte schalen

aan Tsuruko overhandigde, bloosde en zei: 'Yoshiko, senhor.'

De mannen aten en dronken. Ze praatten over een aardbeving in Peru en de nieuwe Amerikaanse president, Ford.

Er werden kommen heldere soep geserveerd, gevolgd door nog meer schalen met eten, zowel rauw als gebakken. Er werd thee ingeschonken.

De mannen bespraken de oliecrisis en het feit dat het Westen hierna waarschijnlijk minder sympathie voor Israël zou hebben.

Er kwam Japans bier op tafel, en nog meer eten: reepjes gekookt vlees en stukjes kreeft.

De mannen praatten over Japanse vrouwen. Kleist-Carreras, een magere man met een glazen oog dat moeizaam draaide, vertelde een erg grappig verhaal over een onfortuinlijk avontuur dat een vriend van hem had beleefd in een bordeel in Tokio.

De Japanner in de smoking kwam binnen om te vragen of alles naar wens was. 'Alles is prima!' verzekerde de man in het wit hem.

'Uitstekend!' beaamden de anderen in een mengeling van Portugees, Spaans en Duits.

Er werd meloen geserveerd. Nog meer thee.

De mannen hadden het over vissen en verschillende manieren om vis te bereiden.

De man in het wit vroeg Mori ten huwelijk. Ze glimlachte en zei verontschuldigend dat ze al een man en twee kinderen had.

De mannen kwamen overeind uit de krakende rugleuningen, rekten hun armen, gingen op hun tenen staan en klopten zachtjes op hun buik. Een paar van hen, onder wie de man in het wit, liepen de gang in om naar de wc te gaan. De anderen hadden het over de man in het wit, dat hij zo innemend was, en zo levendig en jeugdig voor iemand van – hoe oud was hij precies? Drieënzestig? Vierenzestig?

De eerste groep kwam terug, de anderen gingen naar de wc.

De tafel was weer een schoon zwart vlak, gedekt met cognacglazen, asbakken en een doos met sigaren in glazen buisjes. Mori liep met een fles de tafel rond en ging bij iedere gast op haar knieën zitten om een bodempje amberkleurige vloeistof in zijn glas te schenken. Bij de serveertafel kibbelden Tsuruko en Yoshiko fluisterend over het afruimen.

'Wegwezen, meisjes,' zei de man in het wit, terwijl hij naar zijn plaats liep. 'We willen praten zonder buitenstaanders erbij.'

Tsuruko gebaarde dat Yoshiko voor haar uit moest lopen en zei in het voorbijgaan verontschuldigend tegen de man in het wit: 'We ruimen straks wel op.'

Mori schonk cognac in het laatste glas, zette de fles op het uiteinde van de tafel waar niemand zat en haastte zich naar de deur. Daar stapte ze met gebogen hoofd opzij toen de rest van de mannen binnenkwam.

De man in het wit liet zich op zijn zitplaats zakken. Farnbach-Paz hielp hem om het bamboe frame aan te schuiven.

De zwartharige man keek door de deuropening naar binnen, telde de aanwezigen in de kamer en deed de deur achter zich dicht.

De mannen gingen ook zitten. Ze waren ernstig nu, er werden geen grapjes meer gemaakt. De doos met sigaren werd doorgegeven.

De muuropening werd aan de andere kant afgedekt door een donkergrijs pak.

De man in het wit haalde een sigaret uit zijn gouden sigarettenkoker. Hij deed de koker dicht en keek ernaar. Daarna stak hij hem uit naar Farnbach, die aan zijn rechterhand zat.

Farnbach schudde zijn kaalgeschoren hoofd, tot hij besefte dat de ander hem de gelegenheid bood de inscriptie te lezen, niet om een sigaret te pakken. Hij nam de koker aan en strekte zijn arm om zijn blik scherp te stellen. Hij sperde zijn blauwe ogen waarderend open toen hij zag wat er op de ko-

ker stond. 'Tjonge!' Tussen zijn vlezige, getuite lippen door zoog hij tijdens het lezen lucht naar binnen. Hij glimlachte opgewonden naar de man in het wit en zei: 'Fantastisch! Nog beter dan een medaille! Mag ik?' Hij gebaarde met de koker naar Kleist, die naast hem zat.

De man in het wit knikte blozend en glimlachte, waarna hij zich naar links draaide om zijn sigaret aan te steken met de aansteker die voor hem omhoog werd gehouden. Hij kneep zijn ogen half dicht tegen de rook en trok zijn aktetas naar zich toe, die hij weer wagenwijd openzette.

'Geweldig!' zei Kleist. 'Moet je kijken, Schwimmer.'

De man in het wit zocht in zijn aktetas en haalde er een stapeltje papieren uit. Nadat hij zijn cognacglas had verschoven om de papieren voor zich neer te leggen, plaatste hij zijn sigaret in een uitsparing van een witte asbak. Hij keek toe terwijl de knappe, jong uitziende Schwimmer de koker over de tafel aan Mundt gaf en haalde zijn brillenkoker uit zijn borstzak om zijn bril te pakken. Glimlachend om hun bewonderende blikken stopte hij de brillenkoker weer in zijn zak. Hij schudde de pootjes van de bril uit en schoof de bril op zijn neus. Mundt floot lang en zachtjes. De man in het wit pakte zijn sigaret, nam genietend een trek en legde hem weer in de asbak. Terwijl hij de papieren voor zijn neus recht legde en het bovenste vel bestudeerde, stak hij zijn hand uit naar zijn cognac.

'Hm,' bromde Traunsteiner bewonderend.

De man in het wit nam een slokje cognac en bladerde met zijn duim door de onderste papieren.

De sigarettenkoker werd hem aangereikt door Hessen, een man met zilvergrijs haar en helderblauwe ogen in een uitgemergeld gezicht. 'Geweldig om zoiets te hebben!'

De man in het wit knikte. 'Ja, ik ben er erg trots op.' Hij legde de koker naast de papieren.

'Wie zou dat nu niet zijn?' vroeg Farnbach.

De man in het wit zette zijn drankje aan de kant en zei: